

JAVNA TRIBINA

Linija (od)brane: Posljednji spas za rijeku Bosnu!

- Udruženje “Resursni Aarhus centar u BiH” -

Behdžeta Mutevelića 39

71 000 Sarajevo

Tel/Faks +387 33 66 05 88

info@aarhus.ba

www.aarhus.ba/sarajevo

**Aarhus Centar
Sarajevo**

**Udruženje
Aarhus centar
u BiH**

Izlagač:

Emina Veljović, LL.B., M.A.
Stručna oblasti: okolišno pravo

Udruženje "Resursni Aarhus Centar u BiH" (skraćeno AC SA)

je nevladino i neprofitno udruženje usmjereno na zaštitu okoliša/životne sredine u BiH, kao i promociju Aarhuske konvencije, čiji drugi stup nalaže adekvatno učešće građana u procesima i odlučivanju u vezi sa pitanjima okoliša/životne sredine.

Aktivnosti Aarhus centra Sarajevo

- ▶ Kao član **Koalicije za zaštitu rijeka Bosne i Hercegovine**, Aarhus centar Sarajevo je učestvovao na radnom sastanku u Banja Luci, održanom na Dan planete Zemlje. Sastanak je upriličen s ciljem naglašavanja važnosti očuvanja rijeka u Bosni i Hercegovini. Planirana izgradnja **više od 400 malih** hidroelektrana predstavlja prijetnju uništavanja naših rijeka i izvora vode.
- ▶ Izgradnjom hidroelektrana nepovratno se uništavaju rijeke visokog kvaliteta u Bosni i Hercegovini, koje su većinom izvor vode za piće. Ne treba posebno naglašavati, hidroelektrane imaju negativan utjecaj na živi svijet.

► Bosna i Hercegovina je posebno poznata po obilju vode i lijepim rijekama. Zapravo, veliki dio turizma povezan je s pružanjem aktivnosti na otvorenom, u blizini rijeka i jezera. Međutim, u posljednjih osam godina rijeke BiH su pod različitim pritiscima lošeg upravljanja.

► BiH ima **ukupno 244 rijeke**, tako da izgradnjom **više od 400 hidroelektrana** efektivno sve rijeke u BiH bi se koristile u komercijalne svrhe.

► Kao i u susjednim državama, hidroenergija se u BiH trenutno promoviše i tretira kao čista energija. Međutim, posljedice rada hidroelektrana govore suprotno. Dovoljno je samo pogledati fotografije suhih korita i jasno je da nema uslova za život biljaka i životinja koje zavise od vode, jer voda je život.

► Ova pogrešna postavka je proizvela **nepavednu i štetnu posljedicu – podsticanje odnosno subvencioniranje energije** proizvedene u hidroelektranama. Građani i pravna lica, kao potrošači električne energije, prinuđeni su da plaćaju podsticaje tzv. obnovljivih izvora energije, a sredstva prikupljena na taj način se koriste za lični, ekonomski podsticaj proizvođača, odnosno investitora.

✓ Inicijativa i Prijedlog Zakona o zaštiti okoliša FBiH

“OKOLIŠ JE ZAKON”- potpiši i ti!

- Inicijativa za usvajanje Prijedloga Zakona o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine pokrenuta je u sklopu Eko BiH projekta koji finansira Evropska unija, a implementiraju Udruženje “Resursni Aarhus centar u BiH,” (AC Sarajevo), Centar za životnu sredinu (CZZS) i Centar za ekologiju i energiju (CEE).
- Inicijativa se sastojala od prikupljanja potpisa građana u Sarajevu, Zenici, Kaknju, Tuzli, Jablanici i Mostaru, tokom mjeseca septembra. Dnevne akcije u trajanju do tri sata u svakom gradu, svojim potpisom pružilo je podršku više od 1000 građana i poručilo da je bolja zaštita okoliša prijeko potrebna.

Finansira Evropska unija

Centar za
životnu sredinu

centar za ekologiju i energiju

Implementiraju partneri:

Sufinansira

Tri stuba Aarhuske konvencije:

Pristup informacijama

- pravo na informacije u posjedu državnih organa

Učešće javnosti

- u izradi planova, zakona, odluka koje mogu uticati na životnu sredinu

Pravna zaštita

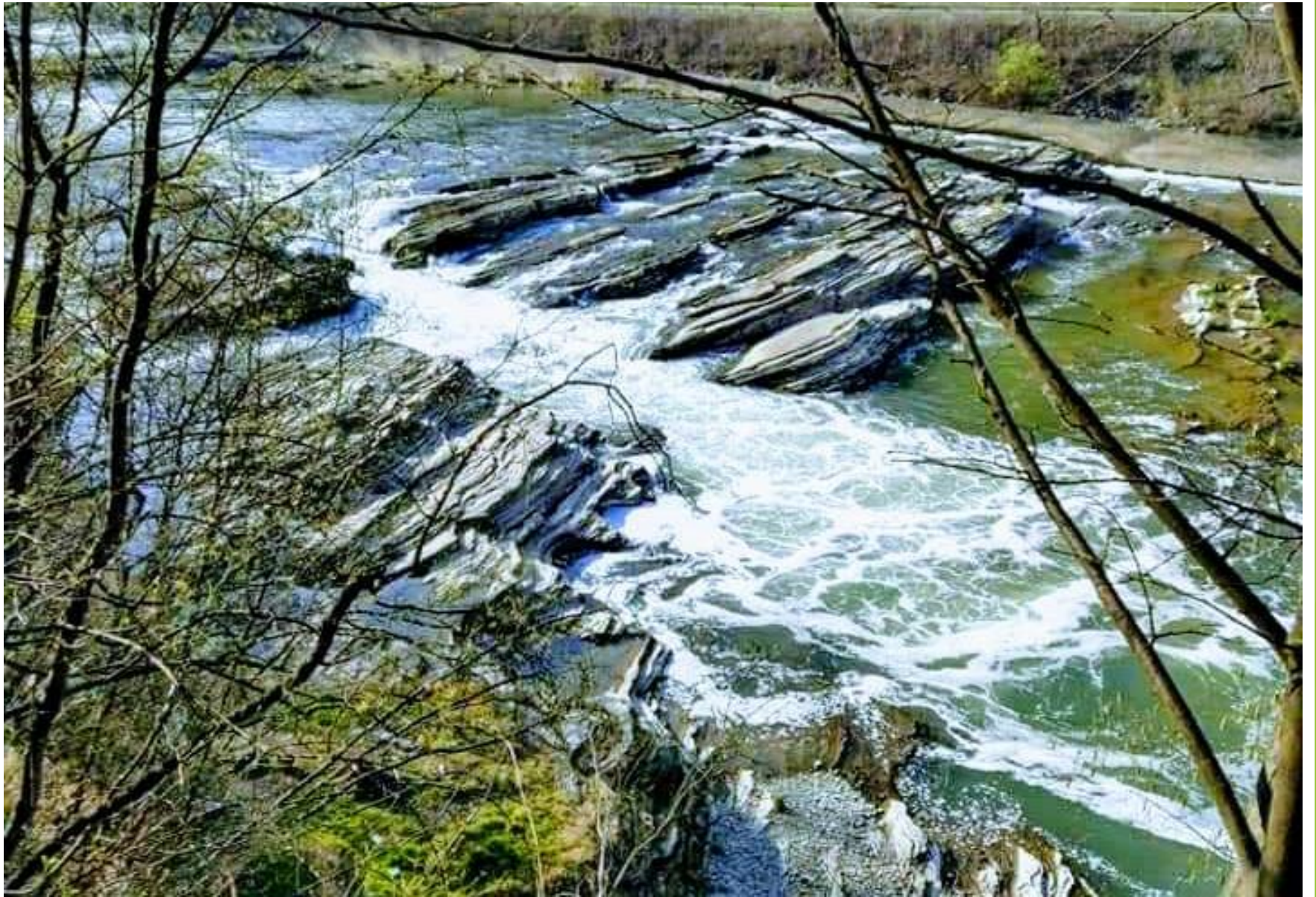
- pravo na prigovor, pokretanje upravnog/sudskog postupka kada su prava u vezi pristupa informacijama ili javnim učešćem povrijeđena

JAVNA TRIBINA

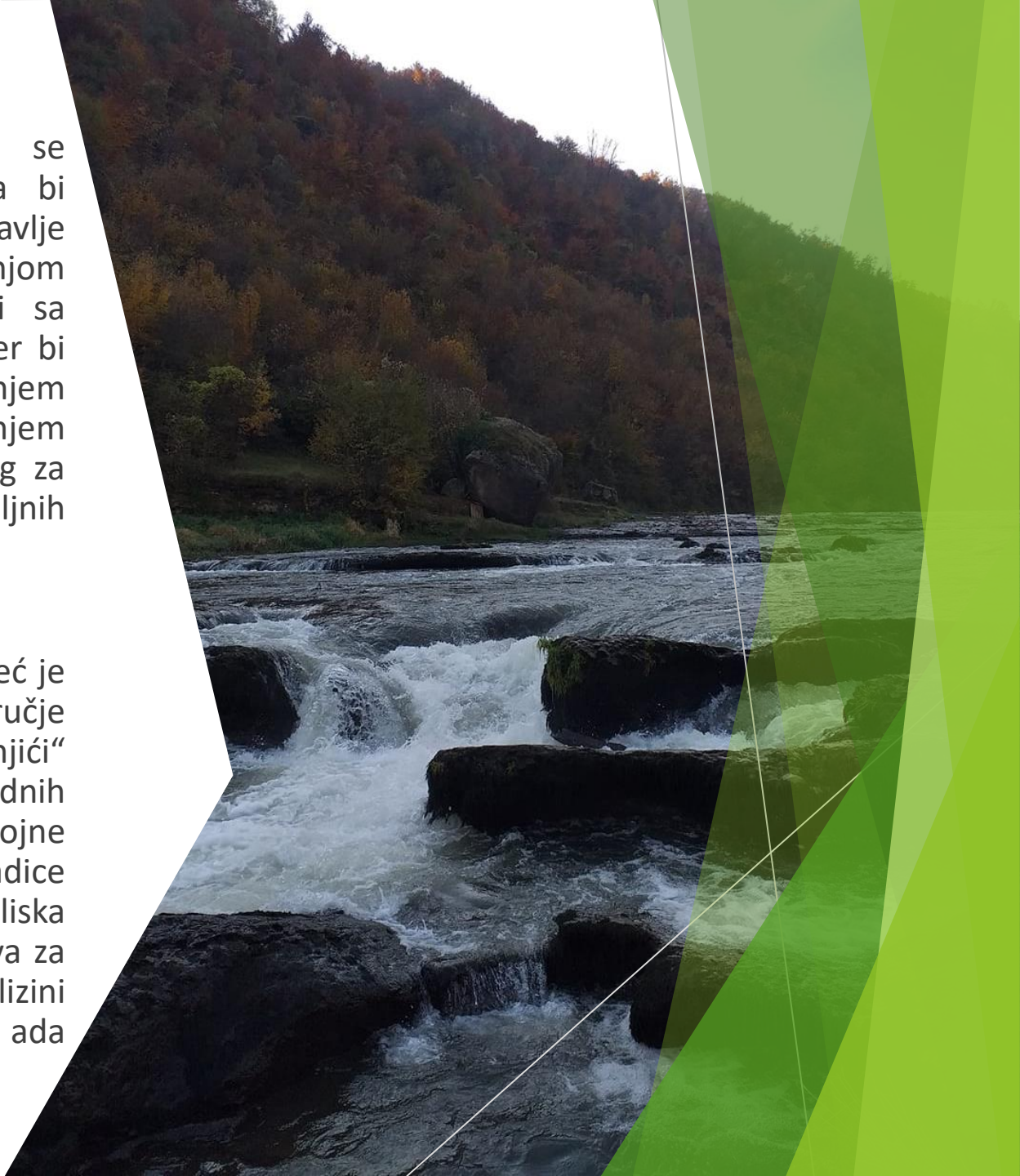

Linija (od)brane:
POSljednji SPAS ZA RIJEKU BOSNU!

▶ Na rijeci Bosni namjerava se izgradnja HE “Janjići” a koja bi znatno uticala na okoliš, zdravlje ljudi i biološku održivost. Izgradnjom ove HE rijeka Bosna bila bi sa biološkog aspekta dokrajčena jer bi njen tok bio izmijenjen kreiranjem akumulacije, te ugrožavanjem strujanja i dotoka kisika nužnog za život ljudi, te životinjskih i biljnih vrsta.

▶ Preliminarnim istraživanjima već je ustanovljeno da je područje planirano za izgradnju HE “Janjići” jedno od posljednjih prirodnih utočišta na rijeci za mnogobrojne ugrožene vrste poput mladice (Hucho hucho), velika pliska (Alburnus sava) kao i mjesto lova za mnoge ptice, naročito u blizini poznatih janjićkih sedri i ada (riječnih otoka).

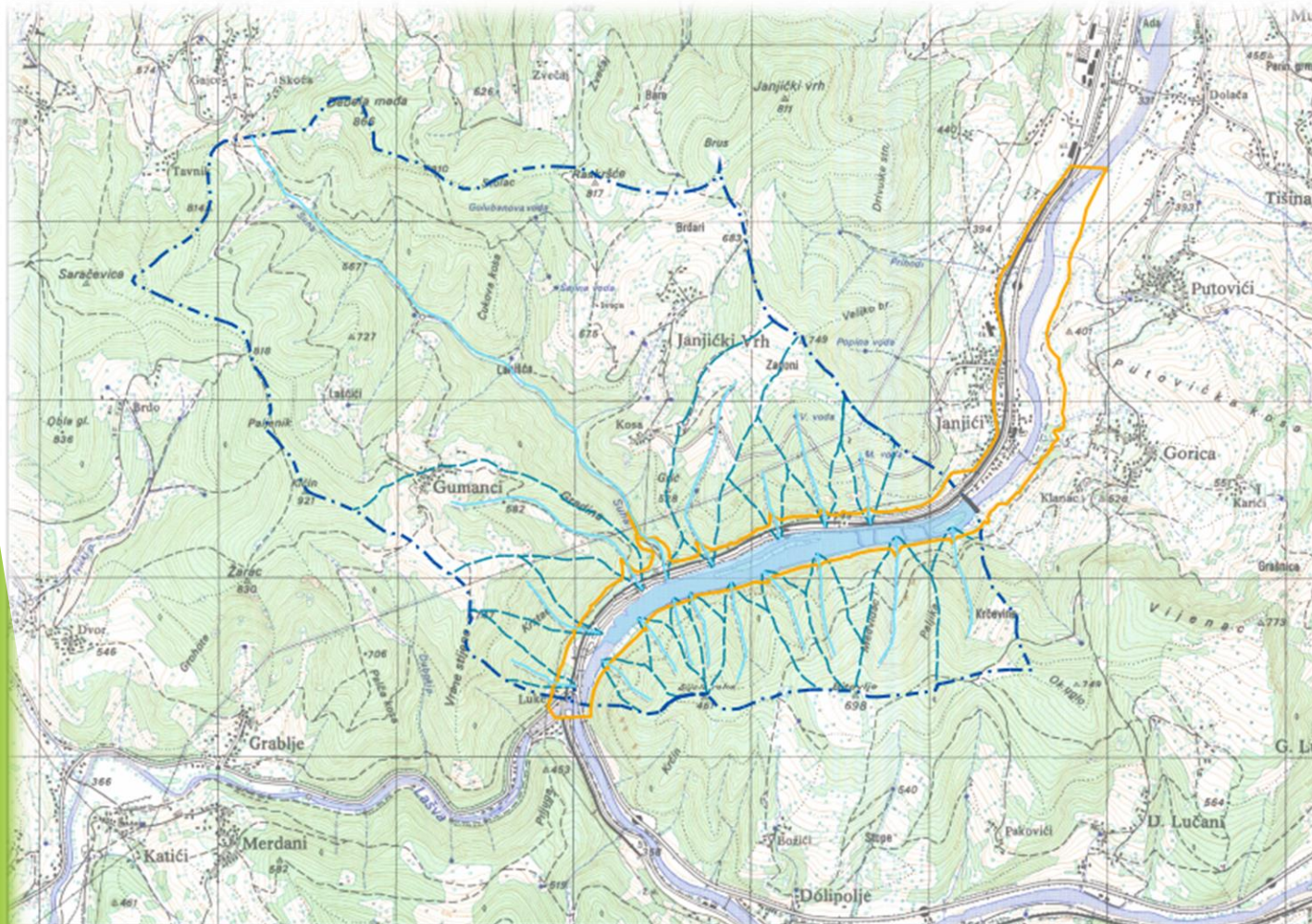
Studija slučaja: HE “Janjići”

LOKACIJA:

- Izgradnja hidroelektrane “Janjići” i formiranje **akumulacije** na rijeci Bosni je planirano na oko 2,6 km nizvodno od ušća Lašve, tj. neposredno uzvodno od naselja Janjići, područje grada Zenica.
- HE Janjići bi bila smještena u blizini magistralnog puta M17 između gradova Zenica i Kakanj. Zenica se nalazi oko 10 km nizvodno od naselja Janjići, a grad Kakanj oko 15km uzvodno.

Studija slučaja: HE “Janjići”

LOKACIJA:

Legend/Legenda

- Streams / Potoci
- Narrow study area/Uže projektno područje
- Dam profile/Pregradni profil
- Catchment area / Slivno područje
- Catchment area-streams/Slivna površina-potoci
- Reservoir / Akumulacija

CONTRACTING AUTHORITY/POSREDOVAK ORGAN: PC Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo		CONTRACT NUMBER/USLOVOPIS: BP BiH/PPP Janjići Cove 1/16.400	
DATE/IZDAVAČ: August 2016	PROJECT/PROJEKAT/PROJEKCIJA: Study of Fauna Baseline Survey in the Area affected by Facilities of planned HPP Janjići and Environmental and Social Impact Assessment Study (ESIA)	DESIGNER/POSREDOVAK/POSREDOVANJE: ANEX CONSULTING PRAHA	
CONTRACT NUMBER/USLOVOPIS: ANEX CONSULTING PRAHA			
			
HYDRO-ENGINEERING INSTITUTE SARAJEVO	OIKON - Institute of Applied Ecology Ltd. ZAGREB	GEONATURA Ltd. ZAGREB	
PROJECT TITLE/NAZIV PROJEKTA: Study of Fauna Baseline Survey in the Area affected by Facilities of planned HPP Janjići and Environmental and Social Impact Assessment Study (ESIA)			
SCALE/ŠKALA: AN AREA MAP / KARTA PROJEKTOG PODRUČJA			
SCALE/ŠKALA: 1:25 000	DATE/IZDAVAČ: D-1174	NUMBER OF SHEETS/UKUPAN BROJ LISTOVA: 8.	SHEET NUMBER/ŠIFRA LISTA: 1 1

Studija slučaja: HE “Janjići”

ČINJENICE:

- Mještani naselja Janjići nisu dobili mogućnost da se izjasne na javnoj raspravi povodom razmatranja zahtjeva Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije akt br. 09-17-630/13 od 11.03.2013. god. za davanje prethodne saglasnosti za pokretanje postupka dodjele koncesije za izgradnju HE Janjići.
- Potpisnici zapisnika o razmatranju zahtjeva Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije sa sastanka održanog dana 20.03.2013. god. u 08:00 sati u Maloj sali Grada Zenica su bez znanja mještana potpisali zapisnik koji je bio osnova za pokretanje cjelokupne procedure za izgradnju HE Janjići.
- Prva javna rasprava je održana **15.01.2016. god.** Dakle **nakon 3 godine** od potpisivanja zapisnika o davanju prethodne saglasnosti i na toj javnoj raspravi mještani Janjića su nedvosmisleno iskazali **protivljenje izgradnji HE Janjići** .

Studija slučaja: HE “Janjići”

► ČINJENICE:

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINA
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
OPĆINA ZENICA

Broj: 02-
Zenica, 20.mart 2013.godine

VIJEĆE OPĆINE
Predsjedavajući g. Nebojša Nikolić

O V D J E

PREDMET: Saglasnost za pokretanje postupka dodjele koncesije za izgradnju HE Janjići na rijeci Bosni

Poštovani,

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije dostavilo je veću Općine i Načelniku općine akt br. 09-17-630/13 od 11.marta 2013.godine u kojem traži saglasnost za pokretanje postupka dodjele koncesije za izgradnju HE Janjići na rijeci Bosni, te «Studiju ekonomske opravdanosti izgradnje HE Janjići».

U pripremi prijedloga zaključka za davanje prethodne saglasnosti u odjelu koncesije organizovan je sastanak sa ovlaštenim predstavnicima društva MZ «Putovići-putovičko polje», «Gorica», Janjići», «Drivuša», na kojem je donesen Zaključak o davanju saglasnosti za izgradnju HE «Janjići» uz određene uslove».

Polazeći od iskustva stečenog kroz dosadašnje aktivnosti koje su poduzimale društvo i JP «Elektroprivreda BiH» d.d. poduzimali na realizaciji projekta izgradnje HE «Vranduk» dostavljamo prijedlog Zaključka o davanju prethodne saglasnosti za dodjelu koncesije za izgradnju HE «Janjići» na rijeci Bosni.

S poštovanjem,

PRILOG:
1x Akt Federalnog ministarstva
energije, rudarstva i industrije,
1x Zapisnik sa sastanka od 20.03.2013.
godine

NAČELNIK OPĆINE
Husejin Smajlović

Studija slučaja: HE “Janjići”

ČINJENICE:

- Prema čl. 67. Statuta Općine Zenica (“Sl. novine Općine Zenica” br. 4/08):

“prije donošenja odluke iz svoje nadležnosti, savjet mjesne zajednice je dužan konsultovati zbor građana mjesne zajednice o pitanjima utvrđenim Statutom mjesne zajednice.”

- Međutim, mještani MZ “Janjići” nisu bili adekvatno uključeni niti je pravilo bio održan zbor građana.
- Mještani su više puta jasno stavljali do znanja nadležnim institucijama da **ne žele HE Janjići** u svom naselju, ali nadležne institucije ne žele da usvoje mišljenje mještana Janjića i odustanu od gradnje HE Janjići kojom će ugroziti živote lokalnog stanovništva, ugroziti opstanak rijetkih životinjskih vrsta na ovom lokalitetu (primjer vidra, lat. *Lutra lutra*).

Studija slučaja: HE “Janjići”

ČINJENICE:

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Zeničko dobojski kanton
Grad Zenica
MZ Janjići, MZ Gorica, MZ Drivuša, MZ Putovići- Putovičko Polje
Broj:02/16

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine

Federalno ministarstvo okoline i turizma

Predmet: Zajednička odluka rukovodstva MZ Gorica, MZ Drivuša, MZ Janjići, MZ Putovići- Putovičko Polje o namjerama i planovima JP Elektroprivrede BiH za izgradnju Hidroenergetskog objekta tzv. Hidroelektrana Janjići

Dana 23.01.2016.g je održan zajednički sastanak rukovodstva o MZ Janjići, MZ Gorica, MZ Drivuša, MZ Putovići- Putovičko Polje zajedničkoj problematiki, inicijativama i aktivnostima od zajedničkog interesa

Na osnovu dosadašnjih zvaničnih informacija donesena je zajednička Odluka: Rukovodstva MZ Janjići, MZ Gorica, MZ Drivuša, MZ Putovići- Putovičko Polje su **PROTIV** izgradnje hidroenergetskog objekta JP Elektroprivrede BiH tzv. Hidroelektrane Janjići.

Napomena: Odluka će se u narednom periodu ponuditi na usvajanje Zborovima građana. Kao odgovorni predstavnici naših mjesnih zajednica do tada smo spremni na razgovore sa investitorom i drugim zainteresovanim stranama, radi obrazloženja naše zajedničke Odluke

Dostavljeno:

Naslovu

Arhive: MZ Janjići, MZ Gorica, MZ Drivuša, MZ Putovići- Putovičko Polje
Sektor za poslove mjesnih zajednica Grada Zenica

S poštovanjem

Bedsjednik savjeta MZ Janjići

Bedsjednik savjeta MZ Gorica

Bedsjednik savjeta MZ Drivuša

Bedsjednik savjeta MZ Putovići- Putovičko Polje

Studija slučaja: HE “Janjići”

Nedostatak saglasnosti lokalnog stanovništva i kršenja lokalnih zakona:

- Zaključak Gradskog vijeća Zenice o davanju prethodne saglasnosti za davanje koncesije za izgradnju hidroelektrane Janjići od 28. marta 2013. godine donesen je bez održavanja zbora građana suprotno članu 67. Statuta Općine Zenica.
- Odluka Gradskog vijeća Zenice o utvrđivanju javnog interesa za izgradnju hidroelektrane Janjići od 28. decembra 2020. godine donesena je i bez održavanja zbora građana suprotno članu 66. Statuta Grada Zenice. Obje odluke krše član 40. Zakona o zaštiti okoliša FBiH (“Sl. novine FBiH” br. 38/98, 15/21).
- Građansko udruženje sportskih ribolovaca Bistro, koje ima pravo na ribolov na pogođenom dijelu rijeke, **nije konsultirano** u postupku odobravanja izgradnje postrojenja. Ribolovačko udruženje je u aprilu 2010. godine potpisalo ugovor o pravima na ribolov sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Zeničko-dobojskog kantona.

Studija slučaja: HE “Janjići”

Nedostatak saglasnosti lokalnog stanovništva i kršenja lokalnih zakona:

- Lokalna zajednica je od početka odbijala da odobri ovaj projekat i 2021. godine prikuplja je potpise za oduzimanje dozvola za izgradnju HE u sklopu pokrenute građanske inicijative.
- Međutim, odbijena je građanska inicijativa za stavljanje van snage prethodnih odluka o hidroelektrani Janjići, koja je bila potkrijepljena sa **1.563 potpisa i matičnih brojeva građana.**
- Inače prema Statutu Grada Zenica, neohodan je bio prag od 1500 potpisa, za reviziju odluka lokalne samouprave, a što je lokalna zajednica uspjela zadovoljiti bez obzira i na akruelnu pandemiju COVID-19.
- Bitno je istaći i da je Gradsko vijeće Zenice raspravu o građanskoj inicijativi tek nakon 55 dana uvrstilo u dnevni red nastavka sjednice za koju javnost **nije znala da će biti održana** te je i na taj način su bili spriječeni podnosioci inicijative da vijećnicima na sjednici iznesu sve argumente i dokaze da hidroelektrana Janjići **ne predstavlja javni interes.**

Studija slučaja: HE “Janjići“

11.06.2021. su održani i protesti lokalne zajednice protiv izgradnje hidroelektrane u zeničkom naselju Janjići

Studija slučaja: HE “Janjići“

Nedostatak saglasnosti lokalnog stanovništva i kršenja lokalnih zakona:

Ignoriranje ili sprečavanje učešća javnosti u ekološkim projektima je prima facie, kršenje Arhuske konvencije, čije su potpisnice Bosna i Hercegovina, ali i Njemačka. Naime, prema čl. stav 6 (2) Arhuske konvencije:

“dotična javnost mora biti obaviještena, bilo javnim obavještenjem ili pojedinačno, prema potrebi, u ranoj fazi procesa donošenja odluka o okolišu, i to na adekvatan, blagovremen i efikasan način, između ostalo, o:

a) Predložena aktivnost i implementacija o kojoj se odlučuje; b) prirodu mogućih odluka ili nacрта odluka; c) Organ javne vlasti nadležan za donošenje odluke... ..”

Također, u skladu sa članom 6. stav (4) i stav (5) navedene konvencije:

“4. Svaka Strana će omogućiti učešće javnosti **u ranoj fazi**, kada su sve opcije otvorene i kada se može ostvariti efektivno učešće javnosti.

5. Svaka strana će, prema potrebi, poticati potencijalne kandidate da identifikuju **zainteresovanu javnost, da uđu u raspravu** i da pruže informacije u vezi sa ciljevima njihove prijave prije nego što podnose zahtjev za dozvolu.... ”

Studija slučaja: HE “Janjići”

ČINJENICE:

- Ono što je bitno istaći, sa pravne tačke gledišta, jeste da je ekološka dozvola za HE Janjići izdata za postojanje instalisane snage **od 16 MW**, dok je u Studiji ekonomske opravdanosti iz 2013. godine koju je izradio investitor HE Janjići planirano da ima instalisanu snagu **od 13,3 MW**, a prema Prostornom planu Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2029. godine (“Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj 4/09), strana 49. Tabele za planirane hidroelektrane pod brojem 28. HE “Janjići” navodi se da instalisana snaga za ovu hidroelektranu treba da bude **do 10,1 MW**.

Studija slučaja: HE “Janjići”

STATUS POSTUPKA:

- Investitor JP Elektroprivreda BiH dd Sarajevo je uputio Federalnom ministarstvu okoliša i turizma FBiH (FMOIT), Zahtjev za obnavljanje okolinske dozvole **u aprilu 2021.**
- Međutim, u međuvremenu došlo je do zakonskih promjena, i to **novi Zakon o zaštiti okoliša FBiH**, koji je stupio na sanagu početkom 2021., te i
- **Uredba kojom se utvrđuju pogoni i postrojenja koja moraju imati okolišnu dozvolu** ("Službene novine Federacije BiH", [broj: 51/21](#)) i **Uredbe (a koja je trenutno na javnom uvidu)** kojom se utvrđuju pogoni i postrojenja koja moraju imati okolinsku dozvolu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 51/21).
- Aarhus centar u BiH je uputio Zahtjev za pravno mišljenje FMOIT-u radi pojašnjena na koji način će se tretirati slučaj HE “Janjići” s obzirom na ove zakonske izmjene a prema kojima više **se neće izdavati okolinske dozvole za hidroenergetske objekte?**

Studija slučaja: HE “Janjići”

STATUS POSTUPKA:

➤ **Čl. 12.** Uredbe kojom se utvrđuju pogoni i postrojenja koja moraju imati okolišnu dozvolu ("Službene novine Federacije BiH", [broj: 51/21](#)) glasi:

(1) Okolinske dozvole izdate do dana stupanja na snagu ove uredbe za izgrađene pogone i postrojenja ili pogone i postrojenja u radu, **vrijede do dana isteka važenja istih.**

(2) Nakon isteka roka važenja dozvola iz stave (1) ovog člana, zahtjev za obnovu okolinske **dozvole podnosi se samo za pogone i postrojenja koji obavljaju djelatnosti koje su navedene u Prilogu I. ili Prilogu II. ove uredbe.**

(3) U slučaju da realizacija projekta nije počela, a izdata je okolinska dozvola prije stupanja na snagu ove uredbe, te do dana podnošenja zahtjeva za obnovu okolinske dozvole **nije pribavljena građevinska dozvola, postupak se provodi u skladu sa odredbama podzakonskog propisa iz člana 68. stav (1) Zakona.**

Studija slučaja: HE “Janjići”

STATUS POSTUPKA:

- **Član 68. Zakon o zaštiti okoliša FBiH:**
(Projekti za koje je obavezna procjena uticaja na okoliš)
 - (1) Vlada Federacije BiH donosi propis kojim se određuju:
 - a) projekti za koje se obavezno provodi procjena uticaja
i
 - b) projekti za koje o obavezi provođenja procjene uticaja odlučuje nadležno ministarstvo na osnovu kriterija u pojedinim slučajevima o obavezi **provođenja procjene uticaja i o obimu procjene uticaja.**

- Osim projekata utvrđenih propisom iz stava (1) ovog člana, procjena uticaja na okoliš potrebna je i za:
 -
 - b) projekte čiji rast proizvodnje, **upotreba energije, upotreba vode**, korištenje prostora, emisije ili proizvodnja otpada **prelazi 25% od prvobitno utvrđenih vrijednosti.**

Studija slučaja: HE “Janjići”

STATUS POSTUPKA:

1. Postupak obnavljanja okolinske za HE "Janjići" na rijeci Bosni; koji član će se primjenjivati, odnosno da li će biti potrebna da se ponovno radi procjena uticaja na okoliš ili će se rješenjem samo utvrditi "opšte obaveze operatera iz člana 84. stav (1) Zakona o zaštiti okoliša, zavisno od vrste aktivnosti/djelatnosti koju obavlja" u smislu stava (1) čl. 12. a.-**dopune Uredbe?**

Zahtjev za obnavljanje okolinske za ovaj slučaj podnesen u aprilu 2021., što znači, **prije stupanja na snagu navedene Uredba**, a prema kojoj u čl. 12. stav (2) stoji da:

*"Nakon isteka roka važenja dozvola iz stava (1) ovog člana, zahtjev za obnovu okolinske dozvole podnosi se **samo za pogone i postrojenja** koji obavljaju djelatnosti koje su navedene u Prilogu I. ili Prilogu II. ove uredbe."*

Studija slučaja: HE “Janjići”

UPOREDIMO SITUACIJU:

- Prema Prostornom planu Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2029. godine (“Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 4/09), strana 49. Tabele za planirane hidroelektrane pod brojem 28. HE “Janjići” navodi se da instalisana snaga za ovu hidroelektranu treba da bude **do 10,1 MW**.
- Ekološka dozvola za HE “Janjići” izdata za postojanje instalisane snage **od 16 MW**, dok je u Studiji ekonomske opravdanosti iz 2013. godine koju je izradio investitor HE “Janjići” planirano da ima instalisanu snagu **od 13,3 MW**, a prema članu **68. Zakon o zaštiti okoliša FBiH**:
“Osim projekata utvrđenih propisom iz stava (1) ovog člana, procjena uticaja na okoliš potrebna je i za:
.....
b) projekte čiji rast proizvodnje, **upotreba energije, upotreba vode**, korištenje prostora, emisije ili proizvodnja otpada **prelazi 25% od prvobitno utvrđenih vrijednosti.**“

Studija slučaja: HE “Janjići”

ZAKLJUČAK:

- $10\text{MW} \times 0,25 = 2,5\text{MW}$
 $10\text{MW} + 2,5\text{MW} = 12,5\text{MW}$
- $13,3\text{MW} \times 0,25 = 3,3\text{MW}$
 $13,3\text{MW} + 3,3\text{MW} = 16,6\text{ MW}$

- Prema tome, u svakom slučaju treba se primjeniti član **68. stav (b) Zakon o zaštiti okoliša FBiH, te uraditi nova procjena uticaja na okoliš; a prema kojem:**

“procjena uticaja na okoliš potrebna je i za:

..... b) projekte čiji rast proizvodnje, **upotreba energije, upotreba vode**, korištenje prostora, emisije ili proizvodnja otpada **prelazi 25% od prvobitno utvrđenih vrijednosti.**“

That's all Folks!

Any Question?